

Fragment uit JP Pellemans & Ype Driessen, Het ABC van JP, Thomas Rap, 2023.
Dit fragment mag enkel gebruikt worden voor educatieve doeleinden en niet verder worden verspreid.

HET
ABC
VAN JP

**EEN AVONTUURLIJKE REIS
DOOR HET LAND VAN TAAL**

JP PELLEMANS

**MET FOTOSTRIPS VAN
YPE DRIESSEN**

**THOMAS RAP
2023**

MINDER TRAMMELANT

Wie wil opvallen met een nieuw bedrijf, kiest een merknaam die tot de verbeelding spreekt, een die mensen onthouden en die een glimlach op het gezicht tovert. Alle genomineerden in de bedrijfsnaam-van-het-jaar-verkiezingen van de laatste vijf jaar hadden op z'n minst een woordspelinkje, lettergrapje of pikantierietje in hun naam:

- *Eau Eau* (Den Haag (een waterflesmerk))
- *Wolhalla* (een wolwinkel)
- *Airkoe* (stalventilatie)
- *Mècorino* (biologische schapenkaas)
- *Bofkont* (ondergoed voor mannen)
- *De laatste hoop* (mollenbestrijding)

In het begin van de vorige eeuw was dat nog anders. Destijds niks geen woordspelingen, knipogen of ondeugendheden. Een beetje merknaam was toen nog een acroniem, een afkorting die je als een woord kunt uitspreken.

HEMA (**H**ollandsche **E**enheidsprijzen **M**aatschappij **A**msterdam) kent iedereen, maar onze schappen en winkelstraten blijken nog veel acroniemrijker:

- *Etos* (**E**endracht, **T**oewijding, **O**verleg en **S**amenwerking)
- *KING* (**K**waliteit **I**n **N**iets **G**eëvenaard)
- *DE SPAR* (**D**oor **E**endrachtig **S**amenwerken **P**rofiteren **A**llen **R**egelmatig)
- *Conimex* (**C**onserven, **I**mport **E**xport maatschappij)
- *Venz* (**V**ries **E**n **Z**onen)
- *Brinta* (**B**reakfast **I**ntant **T**arwe)

- *Aviko* (Aardappel Verwerkingsfabriek In Keppel en Omstreken)
- *(Duo) Penotti* (Peeters Noten Industrie)

In de jaren 70 wilde supermarktketen Super de Boer van zijn slijterijen af. Die gaven veel te veel gedoe. Non-food directeur Cornelia de Boer wist de directie ervan te overtuigen de winkels toch aan te houden, maar dan met **Minder Trammelant**. Drankenspecialzaak MiTra was geboren.

BACKRONIEM

In 1996 werd het Amerikaanse meisje Amber Hageman ontvoerd en vermoord. Haar dood leidde tot het invoeren van het alarmeringssysteem AMBER Alert dat ingezet wordt wanneer een kind in gevaar is. Een paar jaar later werd het acroniem AMBER bedacht: **America's Missing: Broadcast Emergency Response**. Ambers naam werd dus pas na een tijdje een afkorting.

Zo'n woord noem je een *backroniem*: een verzonnen herinterpretatie van een bestaand woord. Grappig genoeg gebeurt dat best vaak, de mens heeft klaarblijkelijk behoefte aan afkortingen met een betekenis.

Zo werden bij noodoproepen in de zeevaart stevast de morsecodes voor de S, de O en de S gebruikt. Lekker makkelijk te onthouden, zou je zeggen: drie keer kort, drie keer lang, drie keer kort. Maar kennelijk toch nog niet makkelijk genoeg, want ook voor die code moest een backroniem komen: **Save Our Ships** of **Save Our Souls**.

Het 'R.I.P.' op grafstenen staat voor het Latijnse **Requiescat in Pace** (moge hij/zij/hen rusten in vrede). De dode taal bleek in de praktijk echter te ingewikkeld voor veel Engelssprekenden,

waarna het backroniem **Rest in Peace** bedacht werd. De letters konden blijven staan, en nou ja, dat de prachtige *optativus* (Moge ...) een *imperativus* werd (Rust in vrede, dode!) ... een kniesoor die daarop let.

MANNEQUIN

De hogere kringen in ons land waren ooit tweetalig, Frans en Nederlands. Maar ook als ze het Nederlands gebruikten, was hun taal doorspekt met Franse woorden, want Frans was chic. Daarom hebben we zo'n 4500 Franse leenwoorden in onze taal, meer dan uit welke taal dan ook. Frans was *en vogue*: importeren maar!

Die importroute geldt niet voor het zeer Frans klinkende *mannequin*. Dat woord heeft juist Nederlandse wortels: het stamt af van het Middelnederlandse woord *mannekijn*, oftewel *mannetje*. Een mannekijn was een pop die kleermakers gebruikten om hun kleding op te presenteren.

Franse modeontwerpers gebruikten het woord vervolgens ook, verfransten het met '-quin' en voilà: de mannequin was geboren. Dat woord importeerden wij weer in het Nederlands, niet langer alleen om naar een paspop te verwijzen, maar ook als term voor een *runway-model* dat *high fashion* op de *catwalks* toont. En daar is dan weer geen woord Frans bij.

MOONIKIN

In het najaar van 2022 legden Campos, Helga en Zohar aan boord van de Amerikaanse raket Artemis 2,2 miljoen kilometer af in de ruimte. Geen astronauten, maar moonikins: drie poppen die, behangen met sensoren, de stralingsniveaus moesten meten voordat er weer mensen van vlees en bloed naar de maan zouden reizen. Ons mannekijn: een manekijn!

